

Anti-Pestprotocol

IKC 'De Werkschuit'
Rijnlaan 200
8032 TK Zwolle

Inhoudsopgave

Inleiding

'Waarom een pestprotocol?' blz. 3

1. Pesten

blz. 4

- 1.1 Wat is pesten? blz. 4
- 1.2 Diverse vormen van pestgedrag blz. 4
- 1.3 Concrete voorbeelden van pestgedrag blz. 4
- 1.4 De gepeste leerling blz. 5
- 1.5 De pester blz. 5
- 1.6 De meelopers en de zwijgende groep blz. 6
- 1.7 Signalen van kinderen die gepest worden blz. 6

2. Het anti-pestprotocol

blz. 7

- 2.1 De uitgangspunten blz. 7
- 2.2 De vijfsporenaanpak blz. 7
- 2.3 De preventieve aanpak tegen pesten blz. 8
- 2.4 De curatieve aanpak tegen pesten blz. 9
- 2.5 Het stappenplan voor de aanpak van ruzies en pestgedrag op de Werkschuit blz. 10
- 2.6 Consequenties voor de pester(s) op de Werkschuit blz. 11

Bijlagen

blz. 12

- Bijlage 1 Stappenplan bij conflicten of ongewenst gedrag voor de leerkrachten blz. 12
- Bijlage 2 Stappenplan bij conflicten of ongewenst gedrag voor na- en tussenschoolse activiteiten: blz. 13
- Bijlage 3 De schoolregels van de Werkschuit blz. 14
- Bijlage 4 Theorie: 'Sociaal pedagogische veiligheid' blz. 15
- Bijlage 5 Online pesten blz. 18
- Bijlage 6 Social media en onderwijs blz. 20
- Bijlage 7 Literatuurlijst blz. 24

Inleiding

‘Waarom een anti-pestprotocol?’

IKC de Werkschuit wil alle kinderen die de school bezoeken een veilige omgeving bieden, waarin zij zich op een positieve wijze kunnen ontwikkelen. Dit betekent dat de Werkschuit *expliciet* stelling neemt *tegen* pestgedrag en concrete maatregelen voorschrijft in haar anti-pestprotocol, wanneer pestgedrag zich voordoet. Alleen door te erkennen dat pestgedrag op iedere school voorkomt, maar onacceptabel is, kan een school pesten daadwerkelijk aanpakken (Van Stigt, 2014 en www.ocw.nl). De Werkschuit vindt het belangrijk om een duidelijk en helder beleid te hebben waarop alle betrokkenen kunnen terugvallen wanneer pesten geconstateerd wordt.

Door het scheppen van een veilig pedagogisch klimaat is de Werkschuit van mening dat pesten, voor een groot deel, voorkomen kan worden. Ons pedagogisch uitgangspunt hierbij is dat alle kinderen met elkaar moeten *leren* omgaan en elkaars verschillen leren respecteren en accepteren. Dat leren de kinderen gedurende het gehele schooljaar op elk gewenst moment van de dag, waarbij expliciet in de Rots & Waterlessen aandacht is voor de groepsvorming, samenwerking, het respecteren en accepteren van elkaar, het hanteren van eigen grenzen en respecteren van de grenzen van de ander.

Rots en Water richt zich op het bevorderen van een positieve ontwikkeling van sociale en emotionele competenties en het voorkomen en/of verminderen van problemen op het intrapersonlijke domein (hoe zien leerlingen zichzelf) en het interpersoonlijke domein (hoe gaan leerlingen met elkaar om).

Dit leerproces verloopt meestal goed, maar in enkele gevallen komt het ook voor dat een kind systematisch door anderen wordt gepest. Wanneer dit gebeurt, kan een kind zodanig met zichzelf en de schoolomgeving in de knoop komen, dat de preventieve aanpak tegen het pesten van de Werkschuit onvoldoende is. Wanneer dat aan de orde is, stagneert de gewenste ontwikkeling van een kind en dient de leerkracht van deze leerling onder ogen te zien dat er een ernstig probleem in zijn/haar groep is.

Vanaf dat moment treedt het stappenplan uit hoofdstuk 2 op bladzijde 10 in werking. Het plan hanteert de vijfsporenaanpak (www.schoolenveiligheid.nl). Deze aanpak vereist samenwerking tussen alle leerkrachten van de school, pester(s), gepeste(n), overige klasgenoten en ouders. Gebeurtenissen die te maken hebben met de peestsituatie worden vastgelegd, besproken en gevolgd.

Omdat wij een grote school zijn, organiseert de werkgroep Samen Sterk (samengesteld uit leerkrachten van de school) regelmatig overleg over de schoolregels met de leerkrachten en directie. Ook vindt er overleg plaats met de lunchouders om de schoolregels op dezelfde manier te hanteren. Zo willen wij tegemoetkomen aan de behoefte van de kinderen aan een eenduidigheid en worden de schoolregels breed gedragen. Dit zorgt voor rust binnen onze school. Daarnaast worden de leerkrachten geschoold in het geven van Rots & Waterlessen.

1. Pesten

1.1 Wat is pesten?

Van Stigt (2014) definieert pesten als het opzettelijk en herhaaldelijk verbaal of fysiek beschadigen van een ander en/of het buitensluiten van de ander uit de groep. Pesten is iets anders dan plagen en moet ook niet verward worden met ruzie. Pesten gebeurt van uit kwade wil, terwijl plagen vanuit een goedmoedige intentie gedaan wordt. Plagen gebeurt over en weer; pesten niet. De grens tussen plagen en pesten is echter dun, aangezien plagerijtjes door de ontvanger verkeerd opgevat kunnen worden.

Ruzie is ook iets anders dan pesten. Volgens Van Stigt (2014, pag. 16) is ruzie 'een conflict tussen twee personen dat in principe kan worden uitgepraat en opgelost'. Er is dan sprake van gelijkwaardigheid tussen twee partijen met een verschillende mening over iets. Bij pesten is die vorm van balans er niet, maar is er sprake van een machtsverschil! Pesten moet volgens haar gezien worden in de context van een groep. Pesten heeft namelijk geen zin als niemand het ziet. De pester kan niet zonder de steun van anderen. Pesten duidt op een structureel probleem in een groep; het geeft volgens Van Stigt (2014) en Bakker-de Jong & Mijland (2009) blijk van een onveilige, negatieve basissfeer, waarin de groep opvattingen over 'anders' zijn combineert met opvattingen over welke sancties daarop gelimiteerd zijn. De inzet van pestgedrag is altijd macht door intimidatie.

1.2 Diverse vormen van pestgedrag

Pesten kan allerlei vormen aannemen. Van Stigt (2014) noemt de volgende: *fysiek, verbaal, materieel en buitensluiten*. Omdat pesten in processen van groepsvorming ontstaat, vanuit onzekerheid van de pesters, is het volgens Van Stigt (2014) waarschijnlijk een illusie om te denken dat pesten helemaal voorkomen kan worden. Zij benadrukt dat *pesten nooit vanzelf stopt* en door een school serieus genomen dient te worden. Bakker-De Jong & Mijland (2009) en het ministerie van OC&W (www.ocw.nl) beamen dit en noemen de erkenning van het verschijnsel pesten en daarvoor de gezamenlijke verantwoordelijkheid nemen, een noodzakelijke stap in de aanpak van het pesten.

1.3 Concrete voorbeelden van pestgedrag

Hieronder staan enkele voorbeelden van pestgedrag. De Werkschuit is zich ervan bewust dat deze lijst met voorbeelden niet volledig is en er op nog meer manieren gepest kan worden.

*Met woorden:

Schelden, vernederen (b.v. bijnamen gebruiken) en dreigen recht in het gezicht of via briefjes, mailtjes, sociale media.

*Lichamelijk:

Schoppen, slaan, krabben, aan haren of kleding trekken, opzettelijk ruw doen tijdens spel en gymles.

*Achtervolgen:

Opjagen en achterna lopen, in de val laten lopen, op sluiten, klemrijden, opwachten na schooltijd.

*Uitsluiting:

Negeren, nooit uitgenodigd worden om mee te doen aan spelletjes/groepsopdrachten/feestjes. Altijd als laatst gekozen worden met gym/klassenactiviteiten. Uitdrukkelijk NIET als vriend toegevoegd worden op sociale media.

*Stelen en vernielen:

Afpakken of verstopten van kledingstukken, schooltas en schoolspullen, kliederen op eigendommen van het gepeste kind, fiets beschadigen.

*Afpersing:

Het gepeste kind wordt gedwongen om geld of spullen af te geven of om verplicht iets te doen voor de pestende leerling(en).

1.4 Het gepeste kind

Sommige kinderen lopen meer kans gepest te worden dan anderen. Dat kan met hun uiterlijk, gedrag, gevoelens en sociale uitingsvormen te maken hebben. Bovendien worden kinderen pas gepest in situaties, waarin pesters de kans krijgen om een slachtoffer te pakken te nemen, dus in onveilige situaties. Dit is vaak een situatie waarin geen toezicht is. Kinderen die gepest worden, doen in de ogen van de pesters vaak andere dingen of hebben iets wat anders is dan de meesten van hun leeftijdsgenoten; Ze beoefenen een niet alledaagse sport, bespelen een 'ander' instrument, praten op een andere manier of zijn heel goed in bepaalde vakken of juist niet. Ook kan het voorkomen dat het gepeste kind moeite heeft met het leggen van sociale contacten, fysiek zwakker is of de geldende regels en waarden en normen van de groep niet goed aanvoelt.

De Werkschuit vindt dat *het bovenstaande* voor leerlingen nooit een excuus mag zijn om iemand te pesten!

Een kind dat gepest wordt, praat er thuis niet altijd over. Redenen hiervoor kunnen zijn:

- * Schaamte.
- * Angst dat zijn/haar ouders met de school of met de pester (en diens ouders) gaan praten wat het pesten misschien alleen maar verergert.
- * Het probleem lijkt onoplosbaar.
- * Het idee dat het gepeste kind niet mag klikken.

1.5 De pester

Pesters zijn vaak 'ogenschijnlijk' de sterkeren in hun groep. Zij lijken populair, maar zijn dat uiteindelijk niet. Vaak zijn ze van binnen erg onzeker en verbergen dit achter een grote mond en stoer gedrag. Pesters krijgen vaak andere kinderen mee, want wie meedoet, loopt zelf de minste kans om slachtoffer te worden. Doorgaans voelen pesters zich niet schuldig omdat zij vinden dat het slachtoffer er immers zelf om 'vraagt' met zijn 'afwijkende' gedrag.

Verder is de pester te herkennen aan een of meer van de onderstaande eigenschappen/kenmerken:

- * Staat tamelijk positief tegenover geweld, agressie en het gebruik van stoere taal.
- * Imitteert graag agressief gedrag (heeft agressieve idolen uit games, muziek, films of sport).
- * Is vaker in ruzies met anderen verwickeld.
- * Is vrij impulsief.
- * Lijkt assertief (zegt spontaan wat hij/zij denkt of voelt en komt op voor zijn/haar mening).
- * Heeft een laag zelfbeeld. Dat kan ook te maken hebben met minder goede prestaties op school, het niet kunnen voldoen aan de (ongeschreven) verwachtingen van ouders of met het niet kunnen verdragen van kritiek en dan snel boos worden.
- * Wil daarom graag in het middelpunt staan. Dat verzacht het gevoel van anonimiteit (ik besta niet) in een grote groep. De pester is namelijk vlug jaloers en zal daarom proberen zo veel mogelijk de baas te spelen. Dat vergroot zijn/haar gevoel van eigenwaarde.
- * Kan een onprettige sfeer in de klas ervaren doordat de leerkracht er bijvoorbeeld een autoritaire lesstijl op nahoudt of te veel de baas wil spelen in de ogen van de pester. Dergelijke spanningen kunnen op een zondebok worden afgereageerd.
- * Is niet noodzakelijk dommer of slimmer dan de rest.
- * Lijkt een dubbelleven te leiden (is volzaam en braaf thuis en/of in de klas, maar vertoont heel ander gedrag daarbuiten).
- * Heeft een zwak inlevingsvermogen, is vooral met zich zelf bezig en houdt geen rekening met

anderen (tijdens het oplossen van ruzies kan dit naar voren komen en dan vertoont de leerling egocentrisch gedrag: heeft geen schuldgevoelens en heeft grote moeite gemeende excuses aan te bieden).

1.6 De meelopers en de zwijgende groep

Meelopers zijn de kinderen die incidenteel actief of passief meedoen aan het pesten. Dit gebeurt meestal uit angst om zelf slachtoffer te worden. Het kan ook zo zijn dat ze het gedrag wel stoer en interessant vinden en dat ze denken in populariteit mee te liften met de pester. Ook kunnen kinderen meelopen uit angst vrienden of vriendinnen te verliezen.

De meeste leerlingen behoren tot de zwijgende groep en houden zich afzijdig als er wordt gepest. Wel voelen zij zich vaak schuldig over het feit dat zij het slachtoffer niet helpen.

1.7 Signalen van kinderen die gepest worden

Kinderen die gepest worden gaan vaak ander gedrag vertonen dan voorheen. Het rijtje signalen hieronder kan voor een leerkracht een goede leidraad zijn om (eventueel samen met ouders/collega's) te achterhalen of een kind gepest wordt.

Het gepeste kind:

- * blijft onnodig lang op school hangen
- * klaagt vaak over school
- * blijft na schooltijd veel binnen
- * heeft zelden iets leuks te vertellen over school
- * is 's morgens traag in het naar school gaan
- * benoemt dat het geen zin heeft om naar school te gaan
- * gaat (vervolgens) nauwelijks in op vragen over school
- * zegt vaak dat het niet naar school kan vanwege 'ziekte'
- * klaagt veel over buikpijn
- * heeft regelmatig hoofdpijn
- * gaat weer bedplassen
- * moet overgeven van spanning
- * krijgt soms spontaan een huilbui
- * is thuis prikkelbaarder dan anders
- * is teruggetrokken in contacten
- * is opvallend stil tijdens de les
- * staat tijdens de pauzes vaak alleen
- * wordt op school niet betrokken bij groepsactiviteiten
- * wordt weinig tot niet uitgenodigd voor feestjes
- * wordt als een van de laatste gekozen bij spelletjes/gym/andere activiteiten

2. Het anti-pestprotocol

Het anti-pestprotocol is de verklaring dat de Werkschuit pesten niet acceptabel vindt. Komt pestgedrag toch voor, dan beschrijft het anti-pestprotocol welke aanpak de Werkschuit hanteert om het pesten te bestrijden/ tegen te gaan.

2.1 De uitgangspunten

Het anti-pestprotocol heeft alleen kans van slagen als aan de volgende voorwaarden is voldaan:

1. Pesten moet als probleem worden gezien door alle direct betrokken partijen: Leerlingen (gepeste kinderen, pesters en de zwijgende groep), leerkrachten en ouders/verzorgers.
2. De school is actief in het scheppen van een veilig pedagogisch klimaat waarbinnen pestgedrag als onacceptabel gedrag wordt ervaren. De school informeert ouders over de manier waarop zij een veilig pedagogisch klimaat (proberen te) scheppen.
3. De school moet proberen pestproblemen te voorkomen. Los van het feit of pesten wel of niet aan de orde is, moet het onderwerp pesten met de kinderen bespreekbaar worden gemaakt. Bij de start van het schooljaar wordt met alle kinderen klassenregels opgesteld waarin gewenst gedrag benoemd wordt om pestgedrag te voorkomen.
4. Alle medewerkers van de Werkschuit moeten pesten kunnen signaleren en vervolgens duidelijk stelling nemen dat het ontoelaatbaar is.
5. Wanneer pesten ondanks alle inspanningen toch (weer) de kop opsteekt, moet de school beschikken over een directe aanpak (de vijfsporenaanpak, zie hieronder)
6. Wanneer het probleem niet op de juiste wijze wordt aangepakt of de aanpak niet het gewenste resultaat oplevert, is de inschakeling van een contactpersoon nodig. De contactpersoon kan het probleem aanhoren, deskundigen raadplegen en het bevoegd gezag informeren.
7. In de schoolgids van de Werkschuit staat de contactpersoon genoemd.

2.2 De vijfsporenaanpak

Om pesten tegen te gaan gebruikt de Werkschuit de vijfsporenaanpak.

Dit houdt het volgende in:

1. De algemene verantwoordelijkheid van de school

- * De school (directie, gedragsspecialist, intern begeleider en de anti-pestcoördinator) zorgt dat alle medewerkers van de Werkschuit voldoende informatie hebben over pesten in het algemeen en de aanpak van de school in het bijzonder.
- * De school bekijkt ieder schooljaar opnieuw hoe zij het beleid rondom pesten en de sociale veiligheid in het algemeen gaat vormgeven.
- * Alle medewerkers en overblijfskrachten van de Werkschuit geven het goede voorbeeld door niet over elkaar te roddelen of elkaar te stigmatiseren.

2. Het bieden van steun aan de leerling die gepest wordt door de leerkracht

- * Het probleem wordt serieus genomen.
- * Er wordt uitgezocht wat er precies gebeurt.
- * Er wordt overlegd over de mogelijke oplossingen.

3. Het bieden van steun aan de pester

- * Het confronteren van de (pestende) leerling met zijn/haar gedrag en de gevolgen hiervan voor de

pester. Er worden dus consequenties verbonden aan zijn/haar gedrag. Zie § 2.6, consequenties voor de pester.

- * De achterliggende oorzaken van het pestgedrag boven tafel proberen te krijgen.
- * Wijzen op het gebrek aan empathisch vermogen dat zichtbaar wordt in het gedrag van de pester en daarover met hem/haar in gesprek gaan. Wat heeft de pester nodig om zijn gedrag te veranderen?

4. Het betrekken van de middengroep bij het probleem

- * De leerkracht bespreekt in een klassengesprek het pesten en benoemt de rol van alle leerlingen hierin.
- * De leerkracht zet naast het klassengesprek extra Rots & Waterlessen in, waarbij de rol van de pester en de middengroep d.m.v. fysieke activiteiten en rollenspel uitgespeeld wordt. (Zelf)reflectie neemt tijdens deze lessen een grote rol in.
- * Er wordt gesproken over mogelijke oplossingen en over hoe **de klas** kan bijdragen aan een verbetering van de situatie. De leerkracht komt hier in de weken erna regelmatig op terug!
- * Complimenteren van gewenst gedrag ter ondersteuning aan de verbetering van de situatie. Bijvoorbeeld het nakomen van gemaakte afspraken, extra ondersteuning van de gepeste leerling, melden van incidenten.

5. Het bieden van steun aan de ouders

- * Ouders die zich zorgen maken over pesten worden serieus genomen.
- * De Werkschuit werkt samen met de ouders om het pesten aan te pakken.
- * De Werkschuit geeft adviezen aan de ouders in het omgaan met hun gepeste of pestende kind.
- * De Werkschuit verwijst ouders zo nodig naar deskundige hulpverleners.

De ouders van de leerlingen die gepest worden, hebben er soms moeite mee dat hun kind aan zichzelf zou moeten werken. Hun kind wordt gepest en dat moet gewoon stoppen, is de reactie. Dat klopt, het pesten moet stoppen! Echter een gepest kind wil zich niet alleen veilig voelen op school; het wil ook geaccepteerd worden. Het verlangt ernaar om zich prettig en zelfverzekerd te voelen. Daar kunnen de lessen Rots & Water, expertleerkrachten van de Werkschuit of een externe partij een bijdrage aan leveren.

2.3 De preventieve aanpak tegen pesten

Omdat de Werkschuit veel waarde hecht aan de sociaal-emotionele ontwikkeling van de kinderen en de groepsvorming, werken alle leerkrachten daar gedurende het schooljaar thematisch aan. De thema's worden schoolbreed aan alle groepen 1 t/m 8 aangeboden. Daarnaast is er aandacht voor de specifieke behoeften van een groep en/of een individuele leerling.

Dit houdt allereerst in dat er door de leerkracht en de leerlingen gezamenlijk **klassenafspraken** worden opgesteld. De klassenafspraken worden in de klas tijdens een klassengesprek gezamenlijk geformuleerd en zijn sturend op gewenst gedrag. Deze klassenafspraken worden ondertekend door de leerlingen, komen zichtbaar in de klas te hangen en worden met de ouders gedeeld.

Naast deze klassenafspraken gelden er een aantal algemene regels voor de gehele school. Dit zijn de **schoolregels**, die door alle leerkrachten en leerlingen moeten worden nageleefd.

Deze schoolregels hangen zichtbaar door de school en staan op de website, zodat ouders ook weten welke regels erop school gelden (zie bijlage 3).

Door het gehele schooljaar consequent te werken met Rots & Water werken wij actief aan de sociaal-emotionele ontwikkeling van alle kinderen, op zowel het intrapersoonlijk domein (hoe zien leerlingen zichzelf), als het interpersoonlijke domein (hoe gaan leerlingen met elkaar om). Onder het

---

intrapersoonlijke domein valt o.a.: psychologisch welbevinden, seksuele autonomie, internaliserend gedrag en depressieve gevoelens. Onder het interpersoonlijk domein valt o.a.: het verminderen of voorkomen van agressie, (seksueel) grensoverschrijdend gedrag, pesten en gepest worden. Dit gebeurt door het aanleren van sociale vaardigheden samen met leeftijdgenoten, waarbij in het algemeen alle leerlingen worden betrokken. De motivatie en betrokkenheid van leerlingen is groot door de fysieke oefeningen, spelen en reële situaties (rollenspel) en veilige sfeer waarin deze worden geoefend. In elke les worden oefeningen en spellen regelmatig afgewisseld met momenten van psycho-educatie, zelfreflectie en kringgesprekken. Regelmatig wordt een les afgesloten met een verwerkingsopdracht voor het optimaliseren van de transfer van oefening naar praktijk. Het leren hanteren van het Rots & Waterconcept geeft leerlingen meer inzicht in sociale situaties en de impact van hun eigen gedrag. Rots staat voor eigen grenzen aan kunnen geven, zelfstandig beslissingen kunnen nemen, een eigen weg kunnen gaan. Water staat voor communicatie, kunnen luisteren, samen naar oplossingen kunnen zoeken en de grenzen van anderen te respecteren. Gaandeweg dit proces leren de kinderen, o.a. in sociale situaties, weloverwogen beslissingen te nemen en ontwikkelen zij meer en veelzijdigere gedragsalternatieven.

Tot dusverre werd twee keer per jaar, in oktober en in maart, ZIEN! ingevuld. Dit is een signaleringsprogramma in het leerlingvolgsysteem Parnassys om het welbevinden van kinderen in kaart te brengen. In het cursusjaar 2023-2024 zal met een ander programma worden gewerkt.

Sinds 2021 heeft de Werkschuit een werkgroep Samen Sterk. Deze werkgroep is samengesteld uit een Gedragsspecialist, een Jonge Kind specialist en een leerkracht van de school. Zij zijn tevens alle drie expertleerkracht Rots & Water.

Deze werkgroep houdt zich bezig met de sociale veiligheid van de leerlingen op de Werkschuit en hun sociaal emotionele ontwikkeling. Om tegemoet te komen aan de basisbehoeften van alle kinderen, aan rust, duidelijkheid en regelmaat, organiseert deze werkgroep regelmatig overleg over de schoolregels met de betrokken ouders van de tussenschoolse opvang om de schoolregels op dezelfde manier te hanteren. Zowel school als de betrokken ouders onderstrepen de basisbehoefte van kinderen aan rust, duidelijkheid en regelmaat. Dit brede draagvlak zorgt ervoor dat schoolregels eenduidig kunnen worden overgedragen op de kinderen.

2.4 De curatieve aanpak tegen pesten

Toch kan het nog steeds gebeuren dat op de Werkschuit kinderen worden gepest. Dan treedt het stappenplan (op bladzijde 10) tegen pesten in werking.

2.5 Het stappenplan voor de aanpak van ruzies en pestgedrag op De Werkschuit

Zoals omschreven in § 1.1 erkent de Werkschuit het verschil tussen ruzie en pesten. Omdat dit verschil voor leerlingen niet altijd even duidelijk is, kiest de school ervoor om ruzies en pestgedrag in eerste instantie volgens hetzelfde stappenplan aan te pakken.

DE AANPAK VAN DE RUZIES EN PESTGEDRAG VOLGENS DE 4-STAPPEN OP DE WERKSCHUIT:

Wanneer leerlingen ruzie met elkaar hebben en/of elkaar pesten proberen zij én wij:

Stap 1:

Vriendelijk vragen: wij gaan altijd uit van de dialoog.

“Zou je willen stoppen met...”, “Ik vind het niet zo fijn dat...”.

Stap 2:

Duidelijk vragen: als er geen respons wordt gegeven op de vriendelijke vraag, wordt de vraag herhaald maar nu duidelijker met een dwingendere ondertoon.

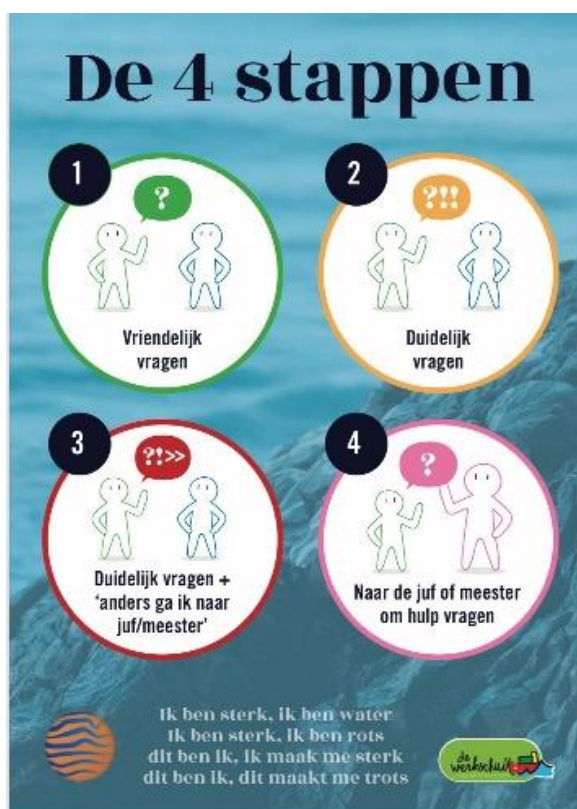
“Ik wil dat je stopt met...”, “Ik wil dat je ophoudt met...”.

Stap 3:

Duidelijk vragen + ‘anders ga ik naar juf/meester’: Als er op stap 1 en 2 nog steeds geen respons gegeven wordt, mag de vraag nogmaals gesteld worden, met dit keer een extra waarschuwing.

Stap 4:

Op het moment dat de leerling er niet uitkomt na het hanteren van de eerste drie stappen (en in feite het onderspit delft en verliezer of zondebok wordt) heeft deze het recht en de plicht het probleem aan de meester/juf/overblijfouder voor te leggen. De volwassene brengt de partijen bij elkaar voor een verhelderinggesprek en probeert samen met hen de ruzie of pesterijen op te lossen en (nieuwe) afspraken te maken. Een leerling die na het hanteren van de 4-stappen om hulp komt vragen, wordt *altijd* serieus genomen in zijn klacht en geholpen door de volwassene!

Stap 5:

Bij herhaaldelijke ruzie/pestgedrag neemt de leerkracht duidelijk stelling en houdt een gesprek met de leerling die pest/ruzie maakt. De fases van bestraffen treden in werking (zie bij consequenties).

De leerkracht biedt altijd hulp aan de gepeste en begeleidt de pester, indien nodig in overleg met de ouders en/of externe deskundigen.

2.6 Consequenties voor de pester(s) op de Werkschuit

CONSEQUENTIES

- * De leerkracht heeft het idee dat er sprake is van onderhuids pesten:
In zo'n geval stelt de leerkracht een algemeen probleem (Rots & waterles, groepsgesprek) aan de orde om langs die weg bij het probleem in de klas te komen.
- * De leerkracht ziet dat een leerling wordt gepest (of de gepeste leerling of medeleerlingen komen het bij hem melden) en stap 1 t/m 4 van de vijfsporenaanpak levert geen positief resultaat op voor de gepeste:
- * De leerkracht neemt duidelijk een stelling in.

De straf is opgebouwd in 5 fases; afhankelijk van hoelang de pester door blijft gaan met zijn/haar pestgedrag en geen verbetering vertoont in zijn/haar gedrag:

FASE 1:

- ❖ Voeren van een gesprek: het kind bewust maken van zijn/haar actie.
- ❖ Afspraken maken met de pester over gedragsveranderingen. De naleving van deze afspraken komen aan het einde van iedere week (voor een periode) in een kort gesprek aan de orde en worden genoteerd.
- ❖ Een schriftelijke opdracht zoals een stelopdracht over de toedracht en zijn of haar rol in het pestprobleem.
- ❖ Een of meerdere pauzes binnen blijven.
- ❖ Nablijven tot alle kinderen naar huis vertrokken zijn.

FASE 2:

- ❖ Een gesprek met de ouders, leerkracht en gedragspecialist/intern begeleider, expertiseteam R & W/anti-pestcoördinator, als voorgaande acties op niets uitlopen. De medewerking van de ouders wordt nadrukkelijk gevraagd om een einde aan het probleem te maken. De school heeft alle activiteiten en ingezette acties vastgelegd in een dossier en de school heeft al het mogelijke gedaan om een einde te maken aan het pestprobleem.

FASE 3:

- ❖ Bij aanhoudend pestgedrag kan deskundige hulp worden ingeschakeld zoals de schoolarts van de GGD of schoolmaatschappelijk werk (afhankelijk van het onderliggende probleem bij de pester).

FASE 4:

- ❖ Bij aanhoudend pestgedrag kan er voor gekozen worden om een leerling tijdelijk in een andere groep te plaatsen, binnen de school. Ook het (tijdelijk) plaatsen op een andere school behoort tot de mogelijkheden.

FASE 5:

- ❖ In extreme gevallen kan een leerling geschorst of verwijderd worden. (Zie Bovenschools protocol van OOZ: 'Schorsing of verwijdering').

De 5 fases zijn verder gespecificeerd in het stappenplan anti-pestprotocol De Werkschuit

Bijlagen

bijlage 1

Stappenplan bij conflicten of ongewenst gedrag voor de leerkrachten:

Dit stappenplan is bedoeld voor het oplossen van conflicten of ter correctie van ongewenst gedrag.

Stap 1

- Ik zie (hoor) dat...
- Ik vind het vervelend dat je zo doet, want...
- Wil je daarmee stoppen?

Bij *ja*: bedankt; bij *nee*: stap 2

Stap 2

- Wat is jouw bedoeling?
- Is het jouw bedoeling om... (mij boos te krijgen... iemand anders pijn te doen...)

Bij *nee*: stop daar dan mee; bij *ja*: stap 3

Stap 3

- Is er iets speciaals aan de hand dat je zo doet?

Bij *ja*: een persoonlijk gesprek (grote kans dat het wordt opgelost); bij *nee*: stap 4

Stap 4

- Wat vinden jullie ervan, dat zij...? (groepsleden erbij betrekken)
- Is het je bedoeling dat we jouw gedrag vervelend vinden/je kinderen pijn doet/kwetst?

Bij *nee*: stop daar dan mee; bij *ja*: stap 5

Stap 5

- Je eist dat de leerling stopt met het gedrag: Ik eis dat je met dit gedrag stopt! Anders treden de consequenties in werking.

Stap 6:

- Bij *ja*: Mooi. Wat ga je bij jezelf veranderen en hoe herstel je wat je hebt aangericht?
Bij *nee*: Jammer, ik bel je ouders voor een gesprek. Voor dit moment ga je uit de groep.

Stap 7:

- Bij *nee*: Gesprek met ouders, kind, leerkracht, directeur of gedragsspecialist, intern begeleider.
Ouders werken mee: duidelijke afspraken en vervolgspraak
Ouders werken niet mee: maatregelen treffen met het bestuur.

Opmerking: Meestal is het opgelost bij stap 2. Incidenteel zul je bij stap 7 belanden.

bijlage 2

Stappenplan bij conflicten of ongewenst gedrag voor tussenschoolse activiteiten:

Dit stappenplan is bedoeld voor het oplossen van conflicten of ter correctie van ongewenst gedrag.

Stap 1

- Ik zie (hoor) dat...
- Ik vind het vervelend dat je zo doet, want...
- Wil je daarmee stoppen?

Bij *ja*: bedankt; bij *nee*: stap 2

Stap 2

- Wat is jouw bedoeling?
- Is het jouw bedoeling om... (mij boos te krijgen... iemand anders pijn te doen...)

Bij *nee*: nou, stop er dan mee; bij *ja*: stap 3

Stap 3

- Is er iets speciaals aan de hand dat je zo doet?

Bij *ja*: ga in overleg met de leerling (grote kans dat het wordt opgelost); bij *nee*: stap 4

Stap 4

- Je eist dat de leerling stopt: Ik wil dat je nu met dit gedrag stopt! Je krijgt nog ...minuten bedenktijd. Anders treden de consequenties in werking.

Stap 5:

- Bij *ja*: Mooi. Wat ga je bij jezelf veranderen en hoe herstel je wat je hebt aangericht?
Bij *nee*:
  1. Voor dit moment ga je je melden bij de leerkracht buiten.
  2. Je gaat naar binnen naar je eigen klas/je gaat zitten in het kamertje van de directeur.
  3. Je ouders worden gebeld voor een gesprek.

Stap 6: (bij nee)

- Gesprek met ouders, kind, leerkracht, directeur.
Ouders werken mee: duidelijke afspraken en vervolgspraak
Ouders werken niet mee: maatregelen treffen met het bestuur.

Opmerking:

- Meestal is het opgelost bij stap 2. Incidenteel zul je bij stap 6 belanden.
- We vragen van kinderen en onszelf een respectvolle houding. Ongewenst gedrag is: schelden, fysiek geweld, niet respectvol omgaan met volwassenen, andere kinderen en materialen (obscene gebaren maken, moedwillig materiaal stuk maken, grote mond, schelden).

Bijlage 3

Regels Rots en Water (schoolregels)

Ik houd mijn hoofd koel.

Bij pesten kan ik:

- * Er iets van zeggen
- * Het negeren
- * Stop zeggen
- * Sterk weglopen
- * Hulp vragen

Samen kunnen we meer dan alleen.

Om hulp vragen is OK!

Ik kan beter leren als ik:

- * Rustig uitadem
- * De grond voel
- * Rust in mijn buik heb
- * Focus en concentreer

Wat voor vriend wil ik zijn?

Doorzetter – Vastberaden – Betrouwbaar – Moedig – Sterk – Respectvol

Aardig – Geduldig – Sociaal – Zorgzaam – Respectvol – Flexibel – Tolerant – Behulpzaam

We kunnen samen spelen ... en van elkaar leren.

Iedereen is anders en mag zichzelf zijn!

Plezier – Eerlijk – Delen – Gelijk – Respect

Om sterk te zijn maak ik sterke ...

Buik – Benen – Voeten

ROTS

Ik ben sterk.

Ik kan voor mezelf opkomen,
en mijn eigen keuzes maken.

WATER

Ik ben sterk.

Ik kan vrienden maken en houden.

Wij zorgen goed voor elkaar.

Ik kan sterk zijn:

- * voor mezelf
- * voor de ander

Als ik rustig adem en sterk ga staan, kan ik de hele wereld aan.

Wat kies ik?

1 Stop

Rots 2 Adem uit Water
3 Kies

Met Rots en Water heb ik altijd een keuze.

De 4 stappen

1. Vriendelijk vragen
2. Duidelijk vragen
3. Duidelijk vragen + 'anders ga ik naar juf/meester'
4. Naar de juf of meester om hulp vragen

Ik ben sterk, ik ben water

Ik ben sterk, ik ben rots

Dit ben ik, ik maak me sterk

Dit ben ik, dit maakt me trots

Bijlage 4

Theorie: 'Sociaal pedagogische veiligheid'

In deze bijlage is de theoretische onderbouwing te vinden waarop de Werkschuit haar pestprotocol heeft gebaseerd.

Een school creëert een veilig sociaal pedagogisch klimaat wanneer voor iedereen duidelijk is welke gedragsverwachtingen er zijn, hoe het gezag op school geregeld is en welke verantwoordelijkheden en taken iedereen heeft. School- en klassenregels (en de naleving daarvan) zorgen voor voorspelbaarheid van gedrag en voor het voorkomen van probleemgedrag (www.nji.nl). Om dit alles kracht bij te zetten heeft het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap samen met de Kinderom-budsman in maart 2013 een plan van aanpak tegen pesten gepresenteerd (www.ocw.nl). Dit plan impliceert dat scholen vanaf dat moment bij wet verplicht zijn om een veiligheidsplan voor hun school op te stellen. Hierin staat beschreven hoe de sociale veiligheid van hun leerlingen gewaarborgd wordt en wat de school doet om pesten tegen te gaan.

Op een school waar een sociaal veilig klimaat is gewaarborgd, heerst een sfeer van harmonie, respect en vertrouwen en wordt pest- en agressief gedrag niet getolereerd. Hiervoor dient een open schoolcultuur gecreëerd te worden, waarin leerlingen op hun eigen verantwoordelijkheid worden aangesproken (www.schoolveiligheid.nl).

Onderwijs is de verantwoordelijkheid van het hele schoolteam. Hier valt ook het voorkomen en aanpakken van leer- en gedragsproblemen onder (Pameijer, Van Beukering & De Lange, 2011; Van der Wolf & Van Beukering, 2014). Dit slaagt alleen als het schoolteam een gedragen onderwijsvisie heeft, die in de dagelijkse onderwijspraktijk geconcretiseerd wordt door alle teamleden. Men moet bereid zijn om van en met elkaar te leren. De schoolleiding dient hierbij personen, procedures, processen en resultaten aan elkaar te verbinden. Goed onderwijs wordt door Pameijer et al. (2011) en Van der Wolf en Van Beukering (2014) als de krachtigste preventie van gedragsproblemen beschouwd. Zij stellen dat het een misverstand is dat eerst de sociaal-emotionele ontwikkeling van leerlingen in orde moet zijn alvorens er tot leren overgegaan kan worden. Wachten met leren, levert weinig op omdat aspecten als zelfbeeld, motivatie, inzet, zelfvertrouwen en emotioneel welbevinden slechts in beperkte mate direct op school te beïnvloeden zijn. Uiteraard beïnvloeden leerproblemen gedragsproblemen elkaar en andersom. Hier is al veel onderzoek naar gedaan, maar wat de causaliteit tussen die twee precies betreft, is moeilijk vast te stellen aldus Jeninga (2010) en Van der Wolf en Van Beukering (2014).

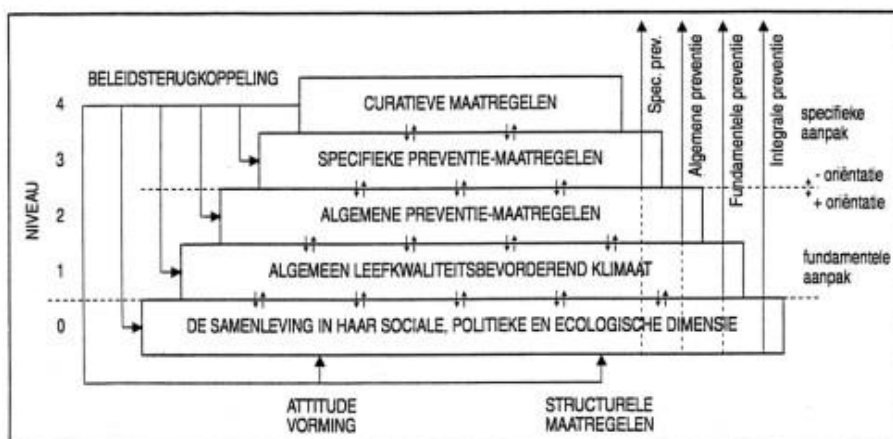
Deklerck (2011) bestempelt sociale veiligheid als de belangrijkste basis voor het ontwikkelingsperspectief van de leerlingen. Wanneer scholen veiligheid proberen te creëren door regels en afspraken op papier te zetten, wordt dit door Deklerck (2011) *formele ethiek* genoemd. Naast de formele ethiek is de *internalistische ethiek* minstens net zo belangrijk. Het gaat daarbij namelijk om het creëren van veiligheid door middel van vriendelijke benaderd worden, elkaar hulp bieden, aandacht hebben voor verdriet en elkaars problemen. Deze vorm van ethiek heeft veel meer een procesmatig karakter en staat in directe relatie tot het pedagogisch klimaat en de sfeer op een school.

Deklerck (2011) ontwikkelde samen met Van Overveld de preventiepiramide (zie onderstaande afbeelding) als model voor positieve en integrale preventie. Het biedt een kader voor een integrale benadering van probleemgedrag waar positief georiënteerde maatregelen de boventoon voeren.

Hierbij wordt de nadruk gelegd op de leefkwaliteit bij de aanpak van probleemgedrag op school, waardoor aan sociale veiligheid op school gewerkt wordt.

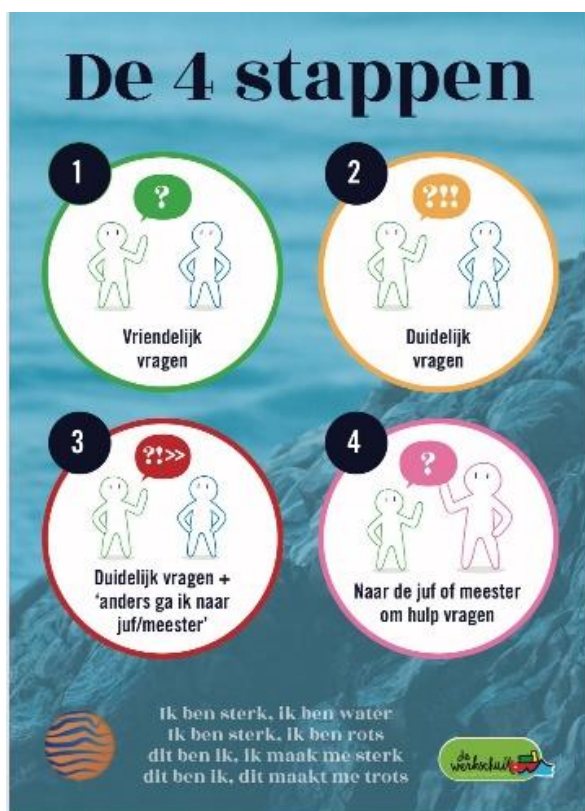
De preventiepiramide van Deklerck (2011)

1. Bijlage 5

DE AANPAK VAN DE RUZIES EN PESTGEDRAG VOLGENS DE 4-STAPPEN OP DE WERKSCHUIT:

Wanneer leerlingen ruzie met elkaar hebben proberen zij én wij:

Stap 1:

Vriendelijk vragen: wij gaan altijd uit van de dialoog.

“Zou je willen stoppen met...”, “Ik vind het niet zo fijn dat...”.

Stap 2:

Duidelijk vragen: als er geen respons wordt gegeven op de vriendelijke vraag, wordt de vraag herhaald maar nu duidelijker met een dwingendere ondertoon.

“Ik wil dat je stopt met...”, “Ik wil dat je ophoudt met...”.

Stap 3:

Duidelijk vragen + ‘anders ga ik naar juf/meester’: Als er op stap 1 en 2 nog steeds geen respons gegeven wordt, mag de vraag nogmaals gesteld worden, met dit keer een extra waarschuwing.

Stap 4:

Op het moment dat de leerling er niet uitkomt na het hanteren van de eerste drie stappen (en in feite het onderspit delft en verliezer of zondebok wordt) heeft deze het recht en de plicht het probleem aan de meester/juf/overblijfouder voor te leggen. De volwassene brengt de partijen bij elkaar voor een verhelderinggesprek en probeert samen met hen de ruzie of pesterijen op te lossen en (nieuwe) afspraken te maken. Een leerling die na het hanteren van de 4-stappen om hulp komt vragen, wordt *altijd* serieus genomen in zijn klacht en geholpen door de volwassene!

Stap 5:

Bij herhaaldelijke ruzie/pestgedrag neemt de leerkracht duidelijk stelling en houdt een gesprek met de leerling die pest/ruzie maakt. De fases van bestraffen treden in werking (zie bij consequenties).

De leerkracht biedt altijd hulp aan de gepeste en begeleidt de pester, indien nodig in overleg met de ouders en/of externe deskundigen.

Bijlage 6

Online pesten

Veel kinderen en jongeren vinden internetten net zo gewoon als televisiekijken. Van de kinderen is 98% in Nederland is dan ook regelmatig te vinden op het internet. Om iets op te zoeken, om spelletjes te spelen of om met iemand te e-mailen of te chatten. Ze vinden dit meestal heel leuk om te doen. Maar internetten is niet alleen leuk. Het komt regelmatig voor dat kinderen vervelende berichtjes ontvangen of zelfs gepest en bedreigd worden. Eén op de acht kinderen wordt wel eens gepest op het internet.

Het gemak en de anonimiteit van internet veroorzaken onder tieners ongeremder online pestgedrag dan in het werkelijke leven. Online schelden wordt door tieners vaker als een geintje gezien dan schelden in de echte wereld. Bijna een vijfde van de tieners vindt het grappig om online te pesten omdat het anoniem kan. Ook de grenzen van het taalgebruik worden verlegd: tieners durven meer via internet. Bij online pesten wordt tevens minder vaak ingegrepen (door ouders of leraren) dan in het werkelijke leven.

Hoe zorg je dat kinderen zorgeloos, veilig op internet kunnen vertoeven?

Door betrokken te zijn bij wat ze doen. Geen enkele ouder stuurt zijn kinderen zomaar de straat op, de grote stad in. Je vertelt ze wat ze daar kunnen verwachten, wat leuk is en wat niet, wat wel mag en wat niet. En in het begin blijf je er een beetje bij. Hetzelfde zou eigenlijk voor internet moeten gelden. Maar dan moet je natuurlijk wel weten waar het over gaat.

Tips

Internet hoort bij het dagelijks leven van de kinderen. Verbieden heeft dan ook geen zin. Belangrijk is wel om goede afspraken te maken.

* Plaats de computer op een centrale plaats in huis.

Op deze manier kunt u zicht houden op de computer en kunt u enigszins zicht houden op de activiteiten waarmee uw kind zich bezighoudt op internet. Wanneer u op de hoogte wilt blijven van het surfgedrag van uw kind (welke websites uw kind bezoekt) kunt u de geschiedenis bekijken (hiervoor is een aparte knop). Let wel: dit biedt geen garantie, want kinderen kunnen deze geschiedenis knop wissen.

* Houd er rekening mee dat er geen veilige chat-boxen zijn.

* Echt goede chatsites, speciaal voor kinderen, zijn er eigenlijk niet. Het is te duur om alle babbels voortdurend in de gaten te houden. Daardoor bestaat de kans op scheldkanonnades en seksueel getinte berichten. Wijs uw kind op de risico's.

* Wees voorzichtig met het uitbreiden van de contactlijst van Social Media.

Wanneer kinderen onbekenden toevoegen, kunnen ze weer makkelijker vervelende berichten ontvangen. Toch kun je de personen van wie de berichtjes afkomstig zijn heel eenvoudig blokkeren.

* Breng uw kind het besef bij dat je op internet nooit weet wie je voor je hebt.

Kleine kinderen chatten het liefst met vriendjes en vriendinnetjes, maar naarmate ze ouder worden gaan ze ook met onbekenden chatten. Voorzichtigheid is dan op zijn plaats, want Jamie van 11 is in werkelijkheid misschien wel Hans van 40. En wie weet of Debbie echt een meisje is? Internet is een

anoniem medium, je kunt er zijn wie je wilt. Zorg dat uw kinderen dit goed beseffen. Vertel ook dat uw kind veilig is zolang het zich aan de afspraken houdt.

* Spreek af om nooit persoonlijke informatie te geven.

Als kinderen persoonlijke informatie doorgeven kan dat vervelend of zelfs gevaarlijk zijn. Anderen kunnen dan immers achterhalen wie je bent of waar je woont. Vertel uw kinderen daarom dat ze nooit persoonlijke informatie geven, ook al lijkt iemand nog zo aardig en betrouwbaar. Onder persoonlijke gegevens verstaan we:

@ Je eigen naam

@ De namen van familieleden, vrienden, etc.

@ Telefoonnummers

@ Huisadres

@ Je e-mailadres

@ Naam van de school

@ Creditcard informatie

@ Foto's

@ Wachtwoorden

* Laat uw kind beloven nooit stiekeme afspraken te maken.

Kinderen die elkaar via het chatten hebben leren kennen, krijgen soms de behoefte om elkaar te gaan bellen of te ontmoeten. Vertel dat u zich dat kunt voorstellen, maar vertel er ook bij waarom ze dat niet zomaar kunnen doen zonder medeweten van u als vader of moeder. Eerst eens telefoneren kan al veel duidelijk maken. U kunt zelf een indruk krijgen van het chatvriendje of vriendinnetje en een ontmoeting kan plaatsvinden onder leiding van de wederzijdse ouders.

* Leer uw kind om te gaan met vervelende berichten

Hatelijke scheldberichten, discriminerende opmerkingen en seksuele toespelingen komen vaak voor, zeker in openbare chatrooms. Leer uw kinderen de volgende basisregels:

@ Verlaat de chat als er iets vervelends gebeurt

@ Vat het niet persoonlijk op

@ Reageer niet op vervelende berichten

@ Ga naar je ouders als je je ongemakkelijk of bedreigd voelt

@ Voel je niet schuldig als iets vervelends gebeurt.

* Vaak kun je het adres van een afzender blokkeren. In de handleiding van MSN of het mailprogramma kunt u lezen hoe dit werkt. Weet u waar de e-mail vandaan komt, neem dan contact op met de provider. Die kan zo nodig optreden tegen de afzender. Lukt het niet om van iemand af te komen, of is de afzender onbekend, neem dan gewoon een ander e-mail adres.

* Zorg dat uw kind het e-mail adres beschermt.

Mailen is bij kinderen een van de populairste bezigheden. Mailen is veiliger dan chatten, maar ook hier kleven risico's aan. Als een kwaadwillende het e-mailadres in handen krijgt (via een chatroom, nieuwsgroep of website) kan uw kind via de e-mail lastiggevallen worden. Pestmail komt steeds vaker voor. Het belangrijkste advies is dus dat ze hun e-mail adres zo veel mogelijk voor zichzelf houden.

* Leer uw kind geen onbekende e-mail en bijlagen te openen.

De beste manier om met vreemde mailtjes om te gaan is: negeren. Leer je kind om nooit email van onbekenden te openen. Net zoals je geen snoepjes van vreemden aanneemt, open je ook geen

e-mail van vreemden.

* Bewaar pestmail.

Wanneer het niet lukt om een einde te maken aan de ongewenste berichtjes is het goed om deze mails of chats te bewaren, zeker wanneer u de indruk heeft wanneer ze telkens van dezelfde afzender afkomstig zijn. De mail is namelijk bewijsmateriaal en kan een hulpmiddel zijn bij het traceren van de dader.

* Praat met uw kind over online-contacten.

Blijf geïnteresseerd in het surfgedrag van uw kind en wijs uw kind regelmatig op de minder leuke kanten, zoals pedofielen in chatboxen, pornosites, scheld e-mails en nog veel meer. Laat uw kind weten dat het bij u terecht kan als het vervelende berichtjes ontvangt. Praat met uw kind over online vrienden, en leer ze op die manier beter kennen. Net zoals u benieuwd bent naar de vriendjes en vriendinnetjes van school of van paardrijden wil je ook graag weten met wie uw kinderen omgaan als ze online zijn. Praat met uw kind ook over de leuke kanten van internet, of ga eens samen surfen op internet.

* Neem uw kind serieus, maar leer het ook te relativieren.

Een kind denkt al snel dat het zijn eigen schuld is dat hij gepest wordt. Probeer dat schuldgevoel te voorkomen en neem alles waarmee uw kind zich tot u wendt serieus. Je hebt het dus niet in de hand dat iemand zulke mail naar je stuurt, maar je kunt wel zelf bepalen in hoeverre je jezelf erdoor laat beïnvloeden. Wimpel het probleem niet weg, maar probeer het wel te relativieren.

* Leer uw kind de gedragsregels op internet.

Online gelden dezelfde omgangsvormen als offline. Leer uw kind altijd vriendelijk, eerlijk en beleefd te blijven, en niet (terug) te gaan schelden als iemand vervelend doet. Woorden / zinnen die alleen met hoofdletters geschreven worden, worden bijvoorbeeld vaak als schreeuwen geïnterpreteerd. Maar: wat anderen kunnen, kan uw eigen kind meestal ook. Denk niet dat uw eigen kind altijd het lieverdje is. Ook uw kind kan andere kinderen uitdagen, pesten of lastigvallen. Ze kunnen zich anders voordoen dan ze zijn. Zorg dat ze zelf geen vervelende berichtjes posten. Wie zich bij het chatten en mailen aan dit soort fatsoensregels houdt, zal zelf ook minder snel in de problemen komen.

* Is er sprake van pesten?

Het is vaak heel moeilijk om te signaleren of uw kind gepest wordt. Slecht slapen, geen eetlust, buikpijn, hoofdpijn, niet graag naar school gaan en slechtere cijfers op school kunnen signalen zijn. Voor online pesten gelden grotendeels dezelfde signalen als voor 'gewoon' pesten. Echter, het is vaak nog moeilijker te signaleren, omdat er nu geen vernielde spullen of blauwe plekken zijn die als aanwijzing kunnen dienen. Bovendien is uw kind meestal alleen wanneer het op internet actief is en kunt u moeilijker merken wanneer uw kind zich ongemakkelijk voelt. Bovendien vinden veel kinderen dat ouders niets begrijpen van internet en zullen u wellicht daarom niet in vertrouwen nemen. Het is belangrijk om in contact te blijven met uw kind en uw kind te stimuleren om het aan iemand te vertellen wanneer ze lastig worden gevallen. Wanneer ze er niet met u over willen praten, kunt u kinderen ook adviseren om het tegen vrienden, de leerkracht of familie te zeggen.

Voor meer informatie verwijzen we naar: <http://mijnkindonline.nl/>

Bijlage 7 Protocol social

media en onderwijs

Social media zijn niet meer maatschappij en dus ook betrokken is bij scholen.

goede bijdrage leveren aan de professionaliteit van onderwijspersoneel en de kwaliteit van het onderwijs.

Net zoals bij de introductie van internet en e-mail eind in de vorige eeuw, levert het gebruik van social media vragen op over het gebruik van deze individuele en meestal openbare communicatiekanalen.

Uitgangspunt is dat professionals zelf weten hoe zij hiermee verstandig omgaan. Het digitale gedrag op social media wijkt niet af van het real life gedrag binnen de school.

Dit protocol heeft als doel de dialoog over het gebruik ervan op gang te brengen en een handreiking te bieden voor meer duidelijkheid in het grijze gebied tussen binnen- en buitenschools mediagebruik.

Onder social media verstaan wij Twitter, Facebook, Instagram, TikTok, LinkedIn, Youtube en de wat minder bekende varianten daarop.

Richtlijnen gebruik social media

1. Medewerkers van de Werkschuit delen kennis en andere waardevolle informatie.
2. Bij onderwijsinhoudelijke onderwerpen maken medewerkers duidelijk of zij op persoonlijke titel of namens de Werkschuit/ OOO publiceren.
3. Medewerkers van de Werkschuit publiceren geen vertrouwelijke informatie op social media.
4. Ga niet in discussie met een leerling of ouder op social media.
5. Schoolbestuurders, schoolleiders en leidinggevenden zijn altijd vertegenwoordiger van de Werkschuit- ook als zij een privémening verkondigen. Bij twijfel niet publiceren.
6. Medewerkers van de Werkschuit zijn persoonlijk verantwoordelijk voor wat zij publiceren.
7. Medewerkers van de Werkschuit weten dat publicatie op social media altijd vindbaar zijn.
8. Bij twijfel over een publicatie of over de raakvlakken met de Werkschuit/ OOO zoeken medewerkers contact met hun leidinggevende.
9. De Werkschuit zorgt ook digitaal voor een veilig klimaat en communiceert met medewerkers, leerlingen en hun ouders hoe zij dit doet.
10. De Werkschuit hanteert strafmaatregelen bij digitale overtredingen van medewerkers, leerlingen en ouders en communiceert dit met hen.

Praktisch

Kennisdeling

Via Twitter of in LinkedIn-groepen kan onderwijspersoneel zich mengen in discussies over onderwijszaken. Dit kan op basis van persoonlijke ervaringen. Als een standpunt van de Werkschuit of OOO gepubliceerd wordt, vermeldt de schrijver dit.

Verantwoordelijkheid

Hoofregel: het gedrag van leerkrachten op Facebook, Instagram, TikTok, Youtube en Twitter wijkt niet af van wat in de klas of op school gebruikelijk is.

Niet doen:

- foto's of filmpjes van leerkrachten op vakantie of in beschoonen toestand op een feest.

- tweets van leerkrachten die eindigen met '...en nu wel aan je huiswerk. Laterzz XXX....
- te populair taalgebruik en schuttingtaal.

Veiligheid

De Werkschuit heeft een verantwoordelijkheid als het gaat om veiligheid van leerkrachten, medewerkers en leerlingen. Wij hanteren dan ook de gangbare normen en waarden en zullen deze ook hanteren bij het gebruik van social media. Mochten er regels overtreden worden dan zullen passende sancties gehanteerd worden. De Werkschuit wil zich niet laten verrassen door incidenten.

Afspraken:

- Leerlingen hebben geen mobiele telefoon in de klas of op het plein. Mocht er sprake zijn van een afwijking hierop dan is het mobieltje gedurende de dag bij de leerkracht in bewaring of de telefoon is opgeborgen in de tas. Meenemen van een mobiele telefoon naar school geschiedt op eigen verantwoordelijkheid.
- Leerkrachten hebben hun mobiele telefoon gedurende de lesdag uit en buiten het zicht van leerlingen. Indien een leerkracht bereikbaar moet zijn dan wordt dit gemeld bij de directie.
- Leerlingen en leerkrachten zijn onder leestijd niet aanwezig op sites voor social media.
- Ouders en verzorgers hebben een eigen verantwoordelijkheid wanneer het gaat over gebruik van social media buiten schooltijd door kinderen.
- Wanneer er sprake is van kleineren door leerkrachten of leerlingen via Youtube filmpjes, nep-Facebook/TikTok/Instagram enz. pagina's, dreigtweets van leerlingen of digitale seksuele intimidatie of de beschuldiging ervan zullen er passende maatregelen worden genomen.
Gele kaart, aangifte bij de politie en/of schorsing kunnen mogelijkheden zijn.

Bedenk dat...

- Het gebruik van social media 'real time' gebeurt. Een druk op de knop en jouw bericht staat online.
- Online informatie misschien wel eeuwig online staat. Het is niet altijd gemakkelijk om informatie naderhand te (laten) verwijderen. Bedenk dus goed hoe je wilt overkomen in tekst, beeld en geluid – en niet alleen voor dat ene moment. Werkgevers, leerlingen en ouders zoeken soms op Google naar meer informatie.
- Het een ongeschreven regel is om eenmaal geplaatste berichten niet te verwijderen. Met een druk op de knop (real time) worden ook foute berichten online geplaatst. Probeer de eerste te zijn om je eigen fouten te corrigeren, zonder eerdere berichten per definitie te wijzigen of te verwijderen. Vermeld daarbij dat jij degene bent die het bericht wijzigt. Geef verwijdering een goede reden.
- Je ook rekening dient te houden met het wettelijk vastgelegde auteurs-, beeld- en citaatrecht. Het is verboden om zonder toestemming van de maker andermans werk te publiceren. Schending van deze wet levert je een boete op van honderden euro's.
- Sociale omgangsvormen online net zo goed gelden als offline. Respecteer degene tot wie je je richt. Laster, beledigingen en obsceniteit zijn niet geoorloofd. De privacy van anderen wordt gerespecteerd. Dit geldt voor zowel schoolbesturen, directies, onderwijspersoneel als voor leerlingen.
- Je dient zoveel mogelijk inhoudelijk te reageren op stukken van anderen. Alleen je mening geven, zonder onderbouwing daarvan, vervuult de discussie en zegt meer over de schrijver van de reactie dan over het stuk. Onthoud dat dit soort reacties ook in Google naar boven komen.

- Social media soms als gevolg hebben dat er een grijs gebied ontstaat tussen privé en werkgerelateerde zaken. Wanneer je op een persoonlijke blog over je werk schrijft. Kun je een disclaimer opnemen waarin staat dat dit blog jouw persoonlijke standpunt weergeeft en dat dit niet overeen hoeft te komen met het standpunt van de school.

Uit: Social Media Protocol Onderwijs CNV 2011

Bijlage 8

Literatuurlijst

Boeken en artikelen:

Deklerck, J. & Overveld, K. van (2011). *De preventiepiramide. Preventie van probleemgedrag in het onderwijs*. Den Haag/Leuven: Acco.

Greenberg, M.T., Kusché, C.A., Calderon, R., & Gustafson, R. (1987b). *Programma voor Alternatieve Denkstrategieën: het PAD-leerplan*. Utrecht: FODOK & Seminarium voor Orthopedagogiek.

Jeninga, J. (2010). *Professioneel omgaan met gedragsproblemen. Praktijkboek voor het primair onderwijs*. (2e druk) Baarn: HB uitgevers/ ThiemeMeulenhoff bv.

Overveld, K. van (2014). *Groepsplan Gedrag. Planmatig werken aan passend onderwijs*. (6^e druk). Huizen: Pica.

Pameijer, N., Beukering, T. van, Lange, S. de (2011). *Handelingsgericht werken: een handreiking voor het schoolteam. Samen met collega's en ouders aan de slag*. (5e druk). Leuven/Den Haag: Acco.

Stenvers, M., Jansen, P., BiseckerVacca, R., Nistelrooij, A. van (2008). *Leerlingen leren conflicten hanteren. Introductie voor het schoolteam* (2e druk). Stichting Mediation door Leerlingen. Amsterdam (**Mediation**)

Stigt, M. van (2014). *Alles over pesten*. Amsterdam: Uitgeverij Boom.

Wolf, K. van der, & Beukering, T. van (2014). *Gedragsproblemen in scholen. Het denken en handelen van leraren*. (5e druk). Leuven/Den Haag: Acco.

Websites:

Heerdink, M. Schoolgids. (2014-2015). *Schoolgids IKC IJsselhof*. Zwolle. Geraadpleegd op 14 december, 2015 van <http://obs-ijsselhof.nl/pages/schoolgids>

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. *Veiligheid op school*. Geraadpleegd 28 november, 2015 van: www.ocw.nl

Stichting School en Veiligheid. *Sociale veiligheid*. Geraadpleegd 28 november, 2015 van <http://www.schoolenveiligheid.nl/expertise/sociale-veiligheid-2/>

Mijn kind online. *Sociale media. Cyberpesten*. Geraadpleegd 28 november, 2015 van <http://mijnkindonline.nl/>